ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
ഏതന്നിശമ്യ മുനിനാഭിഹിതം പരീക്ഷിദ്
വ്യാസാത്മജേന നിഖിലാത്മദൃശാ സമേന ।
തത്പാദമൂലമുപസൃത്യ നതേന മൂർധ്നാ
ബദ്ധാഞ്ജലിസ്തമിദമാഹ സ വിഷ്ണുരാതഃ ॥ **1** ॥

രാജോവാച
സിദ്ധോഽസ്മ്യനുഗൃഹീതോഽസ്മി ഭവതാ കരുണാത്മനാ ।
ശ്രാവിതോ യച്ച മേ സാക്ഷാദനാദിനിധനോ ഹരിഃ ॥ **2** ॥

നാത്യദ്ഭുതമഹം മൻയേ മഹതാമച്യുതാത്മനാം ।
അജ്ഞേഷു താപതപ്തേഷു ഭൂതേഷു യദനുഗ്രഹഃ ॥ **3** ॥

പുരാണസംഹിതാമേതാമശ്രൗഷ്മ ഭവതോ വയം ।
യസ്യാം ഖലൂത്തമശ്ലോകോ ഭഗവാനനുവർണ്യതേ ॥ **4** ॥

ഭഗവംസ്തക്ഷകാദിഭ്യോ മൃത്യുഭ്യോ ന ബിഭേമ്യഹം ।
പ്രവിഷ്ടോ ബ്രഹ്മ നിർവാണമഭയം ദർശിതം ത്വയാ ॥ **5** ॥

അനുജാനീഹി മാം ബ്രഹ്മൻ വാചം യച്ഛാമ്യധോക്ഷജേ ।
മുക്തകാമാശയം ചേതഃ പ്രവേശ്യ വിസൃജാമ്യസൂൻ ॥ **6** ॥

അജ്ഞാനം ച നിരസ്തം മേ ജ്ഞാനവിജ്ഞാനനിഷ്ഠയാ।
ഭവതാ ദർശിതം ക്ഷേമം പരം ഭഗവതഃ പദം ॥ **7** ॥

സൂത ഉവാച
ഇത്യുക്തസ്തമനുജ്ഞാപ്യ ഭഗവാൻ ബാദരായണിഃ।
ജഗാമ ഭിക്ഷുഭിഃ സാകം നരദേവേന പൂജിതഃ ॥ **8** ॥

പരീക്ഷിദപി രാജർഷിരാത്മൻയാത്മാനമാത്മനാ।
സമാധായ പരം ദധ്യാവസ്പന്ദാസുർയഥാ തരുഃ ॥ **9** ॥

പ്രാക്കൂലേ ബർഹിഷ്യാസീനോ ഗംഗാകൂല ഉദങ്മുഖഃ।
ബ്രഹ്മഭൂതോ മഹായോഗീ നിഃസംഗശ്ഛിന്നസംശയഃ ॥ **10** ॥

തക്ഷകഃ പ്രഹിതോ വിപ്രാഃ ക്രുദ്ധേന ദ്വിജസൂനുനാ।
ഹന്തുകാമോ നൃപം ഗച്ഛൻ ദദർശ പഥി കശ്യപം ॥ **11** ॥

തം തർപയിത്വാ ദ്രവിണൈർനിവർത്യ വിഷഹാരിണം।
ദ്വിജരൂപപ്രതിച്ഛന്നഃ കാമരൂപോഽദശന്നൃപം ॥ **12** ॥

ബ്രഹ്മഭൂതസ്യ രാജർഷേർദേഹോഽഹിഗരലാഗ്നിനാ।
ബഭൂവ ഭസ്മസാത് സദ്യഃ പശ്യതാം സർവദേഹിനാം ॥ **13** ॥

ഹാഹാകാരോ മഹാനാസീദ് ഭുവി ഖേ ദിക്ഷു സർവതഃ।
വിസ്മിതാ ഹ്യഭവൻ സർവേ ദേവാസുരനരാദയഃ ॥ **14** ॥

ദേവദുന്ദുഭയോ നേദുർഗന്ധർവാപ്സരസോ ജഗുഃ।
വവൃഷുഃ പുഷ്പവർഷാണി വിബുധാഃ സാധുവാദിനഃ ॥ **15** ॥

ജനമേജയഃ സ്വപിതരം ശ്രുത്വാ തക്ഷകഭക്ഷിതം।
യഥാ ജുഹാവ സക്രുദ്ധോ നാഗാൻ സത്രേ സഹ ദ്വിജൈഃ ॥ **16** ॥

സർപസത്രേ സമിദ്ധാഗ്നൗ ദഹ്യമാനാൻ മഹോരഗാൻ।
ദൃഷ്ട്വേന്ദ്രം ഭയസംവിഗ്നസ്തക്ഷകഃ ശരണം യയൗ ॥ **17** ॥

അപശ്യംസ്തക്ഷകം തത്ര രാജാ പാരീക്ഷിതോ ദ്വിജാൻ।
ഉവാച തക്ഷകഃ കസ്മാന്ന ദഹ്യേതോരഗാധമഃ ॥ **18** ॥

തം ഗോപായതി രാജേന്ദ്ര ശക്രഃ ശരണമാഗതം।
തേന സംസ്തംഭിതഃ സർപസ്തസ്മാന്നാഗ്നൗ പതത്യസൗ ॥ **19** ॥

പാരീക്ഷിത ഇതി ശ്രുത്വാ പ്രാഹർത്വിജ ഉദാരധീഃ।
സഹേന്ദ്രസ്തക്ഷകോ വിപ്രാ നാഗ്നൗ കിമിതി പാത്യതേ ॥ **20** ॥

തച്ഛ്രുത്വാഽഽജുഹുവുർവിപ്രാഃ സഹേന്ദ്രം തക്ഷകം മഖേ।
തക്ഷകാശു പതസ്വേഹ സഹേന്ദ്രേണ മരുത്വതാ ॥ **21** ॥

ഇതി ബ്രഹ്മോദിതാക്ഷേപൈഃ സ്ഥാനാദിന്ദ്രഃ പ്രചാലിതഃ।
ബഭൂവ സംഭ്രാന്തമതിഃ സവിമാനഃ സതക്ഷകഃ ॥ **22** ॥

തം പതന്തം വിമാനേന സഹതക്ഷകമംബരാത്।
വിലോക്യാംഗിരസഃ പ്രാഹ രാജാനം തം ബൃഹസ്പതിഃ ॥ **23** ॥

നൈഷ ത്വയാ മനുഷ്യേന്ദ്ര വധമർഹതി സർപരാട്।
അനേന പീതമമൃതമഥ വാ അജരാമരഃ ॥ **24** ॥

ജീവിതം മരണം ജന്തോർഗതിഃ സ്വേനൈവ കർമണാ।
രാജംസ്തതോഽന്യോ നാന്യസ്യ പ്രദാതാ സുഖദുഃഖയോഃ ॥ **25** ॥

സർപചൗരാഗ്നിവിദ്യുദ്ഭ്യഃ ക്ഷുത്തൃഡ്വ്യാധ്യാദിഭിർനൃപ।
പഞ്ചത്വമൃച്ഛതേ ജന്തുർഭുങ്ക്ത ആരബ്ധകർമ തത് ॥ **26** ॥

തസ്മാത് സത്രമിദം രാജൻ സംസ്ഥീയേതാഭിചാരികം।
സർപാ അനാഗസോ ദഗ്ധാ ജനൈർദിഷ്ടം ഹി ഭുജ്യതേ ॥ **27** ॥

സൂത ഉവാച
ഇത്യുക്തഃ സ തഥേത്യാഹ മഹർഷേർമാനയൻ വചഃ।
സർപസത്രാദുപരതഃ പൂജയാമാസ വാക്പതിം ॥ **28** ॥

സൈഷാ വിഷ്ണോർമഹാമായാബാധ്യയാലക്ഷണാ യയാ।
മുഹ്യന്ത്യസ്യൈവാത്മഭൂതാ ഭൂതേഷു ഗുണവൃത്തിഭിഃ ॥ **29** ॥

ന യത്ര ദംഭീത്യഭയാ വിരാജിതാ
മായാഽഽത്മവാദ്യേഽസകൃദാത്മവാദിഭിഃ।
ന യദ്വിവാദോ വിവിധസ്തദാശ്രയോ
മനശ്ച സങ്കൽപവികൽപവൃത്തി യത് ॥ **30** ॥

ന യത്ര സൃജ്യം സൃജതോഭയോഃ പരം
ശ്രേയശ്ച ജീവസ്ത്രിഭിരൻവിതസ്ത്വഹം।
തദേതദുത്സാദിതബാധ്യബാധകം
നിഷിധ്യ ചോർമീൻ വിരമേത് സ്വയം മുനിഃ ॥ **31** ॥

പരം പദം വൈഷ്ണവമാമനന്തി തദ്
യന്നേതി നേതീത്യതദുത്സിസൃക്ഷവഃ।
വിസൃജ്യ ദൗരാത്മ്യമനന്യസൗഹൃദാ
ഹൃദോപഗുഹ്യാവസിതം സമാഹിതൈഃ ॥ **32** ॥

ത ഏതദധിഗച്ഛന്തി വിഷ്ണോർയത് പരമം പദം।
അഹം മമേതി ദൗർജന്യം ന യേഷാം ദേഹഗേഹജം ॥ **33** ॥

അതിവാദാംസ്തിതിക്ഷേത നാവമന്യേത കഞ്ചന।
ന ചേമം ദേഹമാശ്രിത്യ വൈരം കുർവീത കേനചിത് ॥ **34** ॥

നമോ ഭഗവതേ തസ്മൈ കൃഷ്ണായാകുംഠമേധസേ।
യത്പാദാംബുരുഹധ്യാനാത് സംഹിതാമധ്യഗാമിമാം ॥ **35** ॥

ശൗനക ഉവാച
പൈലാദിഭിർവ്യാസശിഷ്യൈർവേദാചാർയൈർമഹാത്മഭിഃ।
വേദാശ്ച കതിധാ വ്യസ്താ ഏതത് സൗമ്യാഭിധേഹി നഃ ॥ **36** ॥

സൂത ഉവാച
സമാഹിതാത്മനോ ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മണഃ പരമേഷ്ഠിനഃ।
ഹൃദ്യാകാശാദഭൂന്നാദോ വൃത്തിരോധാദ് വിഭാവ്യതേ ॥ **37** ॥

യദുപാസനയാ ബ്രഹ്മൻ യോഗിനോ മലമാത്മനഃ।
ദ്രവ്യക്രിയാകാരകാഖ്യം ധൂത്വാ യാന്ത്യപുനർഭവം ॥ **38** ॥

തതോഽഭൂത്ത്രിവൃദോങ്കാരോ യോഽവ്യക്തപ്രഭവഃ സ്വരാട്।
യത്തൽലിംഗം ഭഗവതോ ബ്രഹ്മണഃ പരമാത്മനഃ ॥ **39** ॥

ശൃണോതി യ ഇമം സ്ഫോടം
സുപ്തശ്രോത്രേ ച ശൂൻയദൃക്।
യേന വാഗ് വ്യജ്യതേ യസ്യ
വ്യക്തിരാകാശ ആത്മനഃ ॥ **40** ॥

സ്വധാമ്നോ ബ്രഹ്മണഃ സാക്ഷാദ് വാചകഃ പരമാത്മനഃ।
സ സർവമന്ത്രോപനിഷദ്വേദബീജം സനാതനം ॥ **41** ॥

തസ്യ ഹ്യാസംസ്ത്രയോ വർണാ അകാരാദ്യാ ഭൃഗൂദ്വഹ।
ധാർയന്തേ യൈസ്ത്രയോ ഭാവാ ഗുണനാമാർഥവൃത്തയഃ ॥ **42** ॥

തതോഽക്ഷരസമാമ്നായമസൃജദ് ഭഗവാനജഃ।
അന്തഃസ്ഥോഷ്മസ്വരസ്പർശഹ്രസ്വദീർഘാദിലക്ഷണം ॥ **43** ॥

തേനാസൗ ചതുരോ വേദാംശ്ചതുർഭിർവദനൈർവിഭുഃ।
സവ്യാഹൃതികാൻ സോങ്കാരാംശ്ചാതുർഹോത്രവിവക്ഷയാ ॥ **44** ॥

പുത്രാനധ്യാപയത്താംസ്തു ബ്രഹ്മർഷീൻ ബ്രഹ്മകോവിദാൻ।
തേ തു ധർമോപദേഷ്ടാരഃ സ്വപുത്രേഭ്യഃ സമാദിശൻ ॥ **45** ॥

തേ പരമ്പരയാ പ്രാപ്താസ്തത്തച്ഛിഷ്യൈർധൃതവ്രതൈഃ।
ചതുർയുഗേഷ്വഥ വ്യസ്താ ദ്വാപരാദൗ മഹർഷിഭിഃ ॥ **46** ॥

ക്ഷീണായുഷഃ ക്ഷീണസത്ത്വാൻ
ദുർമേധാൻ വീക്ഷ്യ കാലതഃ।
വേദാൻ ബ്രഹ്മർഷയോ വ്യസ്യൻ
ഹൃദിസ്ഥാച്യുതചോദിതാഃ ॥ **47** ॥

അസ്മിന്നപ്യന്തരേ ബ്രഹ്മൻ ഭഗവാൻ ലോകഭാവനഃ।
ബ്രഹ്മേശാദ്യൈർലോകപാലൈർയാചിതോ ധർമഗുപ്തയേ ॥ **48** ॥

പരാശരാത് സത്യവത്യാമംശാംശകലയാ വിഭുഃ।
അവതീർണോ മഹാഭാഗ വേദം ചക്രേ ചതുർവിധം ॥ **49** ॥

ഋഗഥർവയജുഃസാമ്നാം രാശീനുദ്ധൃത്യ വർഗശഃ।
ചതസ്രഃ സംഹിതാശ്ചക്രേ മന്ത്രൈർമണിഗണാ ഇവ ॥ **50** ॥

താസാം സ ചതുരഃ ശിഷ്യാ -
നുപാഹൂയ മഹാമതിഃ।
ഏകൈകാം സംഹിതാം ബ്രഹ്മ -
ന്നേകൈകസ്മൈ ദദൗ വിഭുഃ ॥ **51** ॥

പൈലായ സംഹിതാമാദ്യാം ബഹ്വൃചാഖ്യാമുവാച ഹ।
വൈശമ്പായനസംജ്ഞായ നിഗദാഖ്യം യജുർഗണം ॥ **52** ॥

സാമ്നാം ജൈമിനയേ പ്രാഹ തഥാ ഛന്ദോഗസംഹിതാം।
അഥർവാംഗിരസീം നാമ സ്വശിഷ്യായ സുമന്തവേ ॥ **53** ॥

പൈലഃ സ്വസംഹിതാമൂചേ ഇന്ദ്രപ്രമിതയേ മുനിഃ।
ബാഷ്കലായ ച സോഽപ്യാഹ ശിഷ്യേഭ്യഃ സംഹിതാം സ്വകാം ॥ **54** ॥

ചതുർധാ വ്യസ്യ ബോധ്യായ യാജ്ഞവൽക്യായ ഭാർഗവ।
പരാശരായാഗ്നിമിത്രേ ഇന്ദ്രപ്രമിതിരാത്മവാൻ ॥ **55** ॥

അധ്യാപയത് സംഹിതാം സ്വാം മാണ്ഡൂകേയമൃഷിം കവിം।
തസ്യ ശിഷ്യോ ദേവമിത്രഃ സൗഭർയാദിഭ്യ ഊചിവാൻ ॥ **56** ॥

ശാകൽയസ്തത്സുതഃ സ്വാം തു പഞ്ചധാ വ്യസ്യ സംഹിതാം।
വാത്സ്യമുദ്ഗലശാലീയഗോഖൽയശിശിരേഷ്വധാത് ॥ **57** ॥

ജാതൂകർണ്യശ്ച തച്ഛിഷ്യഃ സനിരുക്തം സ്വസംഹിതാം।
ബലാകപൈജവൈതാലവിരജേഭ്യോ ദദൗ മുനിഃ ॥ **58** ॥

ബാഷ്കലിഃ പ്രതിശാഖാഭ്യോ വാലഖില്യാഖ്യസംഹിതാം।
ചക്രേ വാലായനിർഭജ്യഃ കാസാരശ്ചൈവ താം ദധുഃ ॥ **59** ॥

ബഹ്വൃചാഃ സംഹിതാ ഹ്യേതാ ഏഭിർബ്രഹ്മർഷിഭിർധൃതാഃ।
ശ്രുത്വൈതച്ഛന്ദസാം വ്യാസം സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യതേ ॥ **60** ॥

വൈശമ്പായനശിഷ്യാ വൈ ചരകാധ്വർയവോഽഭവൻ।
യച്ചേരുർബ്രഹ്മഹത്യാംഹഃ ക്ഷപണം സ്വഗുരോർവ്രതം ॥ **61** ॥

യാജ്ഞവൽക്യശ്ച തച്ഛിഷ്യ ആഹാഹോ ഭഗവൻ കിയത്।
ചരിതേനാൽപസാരാണാം ചരിഷ്യേഽഹം സുദുശ്ചരം ॥ **62** ॥

ഇത്യുക്തോ ഗുരുരപ്യാഹ കുപിതോ യാഹ്യലം ത്വയാ।
വിപ്രാവമന്ത്രാ ശിഷ്യേണ മദധീതം ത്യജാശ്വിതി ॥ **63** ॥

ദേവരാതസുതഃ സോഽപിച്ഛർദിത്വാ യജുഷാം ഗണം।
തതോ ഗതോഽഥ മുനയോ ദദൃശുസ്താൻ യജുർഗണാൻ ॥ **64** ॥

യജൂംഷി തിത്തിരാ ഭൂത്വാ തൽലോലുപതയാഽഽദദുഃ।
തൈത്തിരീയാ ഇതി യജുഃശാഖാ ആസൻ സുപേശലാഃ ॥ **65** ॥

യാജ്ഞവൽക്യസ്തതോ ബ്രഹ്മൻ ഛന്ദാംസ്യധിഗവേഷയൻ।
ഗുരോരവിദ്യമാനാനി സൂപതസ്ഥേഽർകമീശ്വരം ॥ **66** ॥

യാജ്ഞവൽക്യ ഉവാച
ഓം നമോ ഭഗവതേ ആദിത്യായാഖിലജഗതാമാത്മസ്വരൂപേണ
കാലസ്വരൂപേണ ചതുർവിധഭൂതനികായാനാം
ബ്രഹ്മാദിസ്തംബപർയന്താനാമന്തർഹൃദയേഷു
ബഹിരപി ചാകാശ ഇവോപാധിനാവ്യവധീയമാനോ ഭവാനേക
ഏവ ക്ഷണലവനിമേഷാവയവോപചിതസംവത്സരഗണേനാ -
പാമാദാനവിസർഗാഭ്യാമിമാം ലോകയാത്രാമനുവഹതി ॥ **67** ॥

യദു ഹ വാവ വിബുധർഷഭ സവിതരദസ്തപത്യനുസവനമഹര -
ഹരാമ്നായവിധിനോപതിഷ്ഠമാനാനാമഖിലദുരിതവൃജിന -
ബീജാവഭർജന ഭഗവതഃ സമഭിധീമഹി തപനമണ്ഡലം ॥ **68** ॥

യ ഇഹ വാവ സ്ഥിരചരനികരാണാം
നിജനികേതനാനാം മന ഇന്ദ്രിയാസുഗണാനനാത്മനഃ
സ്വയമാത്മാന്തർയാമീ പ്രചോദയതി ॥ **69** ॥

യ ഏവേമം ലോകമതികരാലവദനാന്ധകാരസംജ്ഞാ -
ജഗരഗ്രഹഗിലിതം മൃതകമിവ വിചേതനമവലോക്യാ -
നുകമ്പയാ പരമകാരുണിക ഈക്ഷയൈവോത്ഥാപ്യാ -
ഹരഹരനുസവനം ശ്രേയസി സ്വധർമാഖ്യാത്മാവസ്ഥാനേ
പ്രവർതയത്യവനിപതിരിവാസാധൂനാം ഭയമുദീരയന്നടതി ॥ **70** ॥

പരിത ആശാപാലൈസ്തത്ര തത്ര
കമലകോശാഞ്ജലിഭിരുപഹൃതാർഹണഃ ॥ **71** ॥

അഥ ഹ ഭഗവംസ്തവ ചരണനലിനയുഗലം ത്രിഭുവനഗുരുഭി -
ർവന്ദിതമഹമയാതയാമയജുഃകാമ ഉപസരാമീതി ॥ **72** ॥

സൂത ഉവാച
ഏവം സ്തുതഃ സ ഭഗവാൻ വാജിരൂപധരോ ഹരിഃ।
യജൂംഷ്യയാതയാമാനി മുനയേഽദാത് പ്രസാദിതഃ ॥ **73** ॥

യജുർഭിരകരോച്ഛാഖാ ദശപഞ്ച ശതൈർവിഭുഃ।
ജഗൃഹുർവാജസന്യസ്താഃ കാണ്വമാധ്യന്ദിനാദയഃ ॥ **74** ॥

ജൈമിനേഃ സാമഗസ്യാസീത്
സുമന്തുസ്തനയോ മുനിഃ।
സുൻവാംസ്തു തത്സുതസ്താഭ്യാ -
മേകൈകാം പ്രാഹ സംഹിതാം ॥ **75** ॥

സുകർമാ ചാപി തച്ഛിഷ്യഃ സാമവേദതരോർമഹാൻ।
സഹസ്രസംഹിതാഭേദം ചക്രേ സാമ്നാം തതോ ദ്വിജഃ ॥ **76** ॥

ഹിരൺയനാഭഃ കൗസൽയഃ പൗഷ്യഞ്ജിശ്ച സുകർമണഃ।
ശിഷ്യൗ ജഗൃഹതുശ്ചാന്യ ആവന്ത്യോ ബ്രഹ്മവിത്തമഃ ॥ **77** ॥

ഉദീച്യാഃ സാമഗാഃ ശിഷ്യാ
ആസൻ പഞ്ചശതാനി വൈ।
പൗഷ്യഞ്ജ്യാവന്ത്യയോശ്ചാപി
താംശ്ച പ്രാച്യാൻ പ്രചക്ഷതേ ॥ **78** ॥

ലൗഗാക്ഷിർമാംഗലിഃ കുൽയഃ കുസീദഃ കുക്ഷിരേവ ച।
പൗഷ്യഞ്ജിശിഷ്യാ ജഗൃഹുഃ സംഹിതാസ്തേ ശതം ശതം ॥ **79** ॥

കൃതോ ഹിരൺയനാഭസ്യ
ചതുർവിംശതിസംഹിതാഃ।

ശിഷ്യ ഊചേ സ്വശിഷ്യേഭ്യഃ
ശേഷാ ആവന്ത്യ ആത്മവാൻ ॥ **80** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ വേദശാഖാപ്രണയനം നാമ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥